

ПОЗАУРОЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

У статті аналізується сутність позаурочної та позакласної діяльності, визначаються особливості, завдання, умови та форми організації позаурочної діяльності в початковій школі.

Ключові слова: позаурочна діяльність, позакласна діяльність, початкова освіта, умови організації позаурочної діяльності.

У сучасних умовах зросла трудова активність значної частини населення. Сім'я не забезпечує дітям правильного режиму позаурочного навчання і відпочинку, керівництва у процесі виконання домашніх завдань, інтелектуального розвитку, виховання тощо. Виникають ситуації, коли батьки і працівники освіти шукають можливість забезпечити безпеку і оптимальні умови для навчання і розвитку дітей. Як відповідь на соціально-економічну ситуацію, в державі набувають поширення різні способи організації навчально-виховного процесу в умовах подовженого дня.

Офіційно організоване продовження на декілька годин перебування дітей у школі в складі спеціальної групи і наповнення цього додаткового часу педагогічно доцільною роботою з дітьми дає змогу з'єднати в єдиному режимі суто навчальний (на уроках) і позаурочний навчально-виховний процес, а отже, на цій основі створити цілісну систему навчально-виховної роботи школи.

До проблеми організації позакласної та позаурочної діяльності молодших школярів зверталися у своїх працях Ю.К. Бабанський, О.Б. Голік, А.Г. Глушенко, Т.Д. Дем'янюк, Н.В. Кудикіна, Г.Я. Майборода, К.М. Слесик, В.О. Сухомлинський, Т.І. Сущенко, Т.В. Чубенко, К.Д. Ушинський та ін. Однак, із введенням нового Державного стандарту початкової загальної освіти відбулася зміна векторів з накопичування нормативно-визначених знань, умінь і навичок до розвитку в учнів здатності практично діяти, застосовувати навички й досвід успішних дій у ситуаціях професійної діяльності та соціальної практики. Тому зміст освіти і виховання набуває діяльнісної і практико орієнтувальної спрямованості. Ці зміни мають позначитися і на позаурочному процесі початкової школи.

Мета статті: проаналізувати сутність позаурочної діяльності, визначити особливості її організації в початковій школі в умовах сучасних змін.

Особливості організації позанавчальної діяльності в загальноосвітньому навчальному закладі регулюються низкою нормативно-правових актів. Зокрема, Листом №1/9-245 від 27.06.2001 р. МОН України "Про організацію роботи середньої загальноосвітньої школи повного дня і групи подовженого дня", Наказом МОН України № 434 від 06.09.2000 р. "Про затвердження Положення про класного керівника навчального закладу системи загальної середньої освіти", Наказом МОН України № 616 від 02.07.2009 р. "Про затвердження Положення про психологічну службу системи освіти України" та іншими. Відповідно до листа №1/9-245 від 27.06.2001 р. МОН України у школах повного дня і групах подовженого дня відкриваються широкі можливості для надання кваліфікованої допомоги учням у виконанні навчальних завдань, в усуненні прогалин у знаннях, створюються сприятливі умови для задоволення різноманітних інтересів учнів, організації дозвілля вихованців, проведення позакласної, позаурочної роботи, з попередження бездоглядності та безпритульності.

Аналіз педагогічної літератури і нормативно-правових документів свідчить, що поняття "позакласна" і "позаурочна" робота не мають чіткого розмежування. Так, досліджуючи особливості ігрової діяльності молодших школярів у позаурочному навчально-виховному процесі, Н.В. Кудикіна вважає, що в понятті позакласна робота опора зроблена на діяльність педагога, тоді як активне ставлення учня до процесу формування власної

особистості залишається поза увагою [1, с.87]. Вчена визначає позаурочний навчально-виховний процес як складову частину цілісного навчально-виховного процесу школи, що здійснюється у режимі шкільного дня у вільний від обов'язкових навчальних занять (уроків) час, тобто, у позаурочній діяльності [1, с.87].

Досліджуючи особливості формування вмінь спілкування молодших школярів у позакласній навчально-виховній роботі, К.М. Слесик розглядає позакласну роботу як широке й багатозначне поняття, в яке включаються різноманітні за змістом, призначенням та способом керівництва заняття. Дослідниця виділяє два напрямки позакласної роботи: позанавчальна та позаурочна. Головна різниця між цими двома напрямками позакласної роботи, на думку вченої, становить не категорія керівництва нею, а причетність чи непричетність її до навчальної роботи [2, с.63].

Під "позанавчальною" Т.Н. Калечиц та З.А. Кейліна розуміють роботу, що здійснюється в групах на основі самоврядування при спрямовуючій ролі класного керівника. Під "позаурочною" дослідники розуміють роботу, яка проводиться безпосередньо педагогами з метою кращого виконання навчальних програм та єдиних вимог до учнів [3, с.6]. Остання не завжди може й повинна мати добровільний і самодіяльний характер. Під першим поняттям дослідники розуміють позакласну виховну діяльність, друге визначення, напевно, стосується позакласної навчальної роботи.

Досліджуючи особливості організації позакласної роботи в школі, Л.В. Базильчук навпаки в позаурочній діяльності виділяє два напрями освітньо-виховної роботи – позашкільну та позакласну. Позакласна, на думку вченої, це різноманітна освітня й виховна робота педагогічного колективу школи в позаурочний час, спрямована на задоволення інтересів і запитів дітей. Позашкільна – це освітньо-виховна робота позашкільних закладів для дітей та юнацтва [4, с.5].

Розглянувши десять дефініцій позакласної роботи, К.М. Слесик прийшла до висновку, що найбільш точним є визначення, дане Е.Г. Костяшкіним, який під позаурочною роботою школи розуміє діяльність педагогів, батьків та учнів, що організує школа. К.М. Слесик доповнює це визначення за рахунок визначення, поданого в "Педагогічному словнику": "...для розширення і поглиблення знань, умінь та навичок, розвитку самостійності, індивідуальних здібностей і нахилів учнів, а також задоволення їхніх інтересів і забезпечення розумового відпочинку" [2, с. 64]. Таким чином, вчена використовує терміни позакласна і позаурочна діяльність як синоніми.

На нашу думку, ці терміни є синонімами за своєю сутністю. Однак у подальшій роботі будемо використовувати термін позаурочна діяльність, оскільки він найбільш точно відповідає вимогам створення єдиного освітнього-виховного середовища; охоплює систему як виховного, так і навчального процесу розвитку й формування особистості молодшого школяра у вільний від урочної діяльності час.

Навчально-виховний процес в урочній і позаурочній діяльності має спільні цілі та завдання. Однак дослідники виділяють низку суттєвих особливостей у способах реалізації цих завдань. Аналіз педагогічної літератури дозволив виявити специфічні, притаманні позаурочній діяльності, особливості:

- у ході позаурочної роботи суттєво змінюється позиція учня: на зміну безпосередньому педагогічному керівництву здебільшого приходять опосередкований вплив учителя на школяра, що сприяє активізації всіх видів учнівської діяльності. Значно підвищується роль самого школяра у виборі способів використання вільного часу, в реалізації прагнення до самовиховання й формування певних життєвих установок;

- позаурочна робота не регламентується єдиними обов'язковими програмами. Всі вони мають характер рекомендацій. Її зміст, методи й організаційні форми менше регламентовані, ніж у навчальному процесі [5; 6];

- позаурочна робота переважно реалізується через роботу найрізноманітніших дитячих самодіяльних творчих об'єднань і занять за інтересами. Індивідуалізація

позаурочного навчально-виховного процесу здійснюється через надання кожній дитині можливостей вибору конкретних занять за власним бажанням [1, с.134];

- позаурочна робота, на відміну від навчальної, характеризується відсутністю оцінювання учнів; приймаючи участь у різних видах позаурочної роботи, діти поповнюють особистий досвід, знання про різні види людської діяльності, здобувають необхідні вміння та навички її здійснення; сприяє розвитку спільного інтересу в дітей до будь-якої діяльності, підвищує їхню пізнавальну активність [4, с. 5];

- дозволяє розширити й поглибити знання учнів, закріпити надбані на уроках уміння й навички, розвинути здібності дітей, задовольнити їхні різноманітні інтереси, організувати практичну, суспільно-корисну діяльність, дозвілля дітей; сприяє формуванню самостійності учнів [7; 8];

- створює умови для формування нових інтересів, накопичення досвіду колективного життя для більш повного розкриття й вияву особистості [9].

Поняття "форми позаурочної роботи" у шкільній практиці вживаються у двох значеннях: в одному – масова, гурткова та індивідуальна робота (за кількістю учасників), а в іншому – бесіда, зустріч, вечір тощо (за способами проведення). Щоб уникнути плутанини в цьому питанні, І.А. Винниченко та Е.М. Марієнгоф пропонували розрізняти форми організації та форми проведення позаурочної роботи [10].

Аналіз літератури виявив найбільш поширену класифікацію форм організації позаурочної роботи: масова (у деяких дослідженнях вона називається фронтальною), групова (або колективна) й індивідуальна [10; 11].

Масова робота характеризується певною епізодичністю кожного заходу і значною кількістю її учасників. Вони поділяються на заходи навчального характеру: олімпіади, огляди знань та шкільні предметні тижні тощо, та виховного характеру: свята, ранки, збори, лінійки, паради, фестивалі, огляди, виставки, екскурсії, ігри-подорожі, конкурси, вікторини тощо.

Групові форми – це об'єднання дітей за інтересами: факультативи, шкільні наукові товариства, гуртки, клуби, лялькові театри, патрулі, загони друзів птахів та ін. Особливою рисою групової форми є те, що вона створюється на тривалий час, має в основному постійний склад членів, працює за певним планом, у чітко визначені дні і години.

Індивідуальна робота зі школярами буває різноманітна: учень може готувати доповідь або реферат, виготовляти якийсь саморобний посібник, вести спостереження за рослинами чи тваринами, вправлятися на спортивному приладді тощо. До неї відносяться також конструювання, випилювання, моделювання, випалювання, ліплення, колекціонування, заняття з позакласного читання тощо.

У педагогічній літературі [7] зустрічається ще один термін – об'єднуюча форма роботи. До неї належать клуби, шкільні музеї, товариства. Клуби охоплюють різноманітними видами діяльності дуже багатьох учнів. Є клуби для молодших школярів, вихідного дня, цікавих зустрічей тощо. У них працюють різні секції: історії, культури, економіки, журналістики.

У педагогічній літературі [12] виділяються різні завдання позаурочної діяльності: моральне становлення особистості, формування суспільно значущих мотивів; формування соціальної спрямованості та ціннісних орієнтацій школярів, політичної свідомості та суспільної активності, свідомої дисципліни та культури поведінки, правосвідомості та громадянської відповідальності; організація різноманітної практичної діяльності (пізнавальної, трудової, технічної, естетичної, фізичної та спортивної), що сприяє всебічному розвитку особистості; організація спілкування школярів (в колективі, старших з молодшими, з дорослими, з учителями, батьками); поглиблення і розширення знань, вмінь і навичок учнів, набутих у процесі навчання, задоволення їхніх запитів, розвиток розумових здібностей, формування наукового світогляду.

Випробувані різні способи організації навчально-виховного процесу в умовах подовженого дня: клас-група, група у складі учнів паралельних класів, різновікова група, школа подовженого дня, школа повного дня.

Школа подовженого дня – загальноосвітній навчальний заклад, групи подовженого дня якого відвідує переважна більшість учнів (до 80-85%). Така школа має сприятливіші штатно-фінансові можливості і, головне, може ефективніше організувати навчально-виховний процес протягом дня. Адже до різних форм позаурочної роботи у школі подовженого дня – залучається основний контингент учнів загальноосвітнього навчального закладу, а для керівництва – не лише вихователі, а й більшість учителів. У такій школі уроки проводяться з дітьми не лише у суто навчальний час, а й у другій половині дня. На умовах повного дня працюють всі початкові школи, які функціонують у складі об'єднань типу – "загальноосвітня школа I ступеня – гімназія", "загальноосвітня школа I ступеня – ліцей", адже опанувати програми підвищеного рівня складності (наприклад, з поглибленим вивченням іноземних мов) діти можуть лише під керівництвом кваліфікованих і досвідчених педагогів у часових межах

Школа повного дня – це нова модель організації навчально-виховного процесу, яка сприяє реалізації державного стандарту початкової основної і додаткової освіти, та включає комплекс навчаючих, розвиваючих, соціалізуючих і оздоровчих функцій, які інтегрують пізнання і творчість в інтересах розвитку особистості.

Основною метою діяльності у форматі школи повного дня є забезпечення сучасної якості освіти на основі формування ключових компетенцій особистості, визначених державними стандартами, через створення освітнього простору, реалізацію індивідуалізації навчання, розвитку та соціалізації особистості.

Аналіз психолого-педагогічної літератури дозволив виявити оптимальні умови організації позаурочної діяльності в початковій школі:

- оптимальне поєднання рухової й навчальної діяльності. Позаурочна діяльність дітей у вільний від навчання час умовно поділяється на два періоди: перший – після закінчення уроків і до початку самопідготовки; другий – після виконання домашніх завдань. Методисти радять безпосередньо після уроків, у позаурочний час, проводити прогулянки на свіжому повітрі, рухливі ігри та ігри з елементами спорту. У другому позаурочному періоді доцільно планувати роботу за інтересами дітей, колективні та групові форми дозвілля й індивідуальні позаурочні заняття школярів [1, с.87];

- забезпечення емоційного комфорту, створення атмосфери доброзичливості, надання дитині можливості звернутися до дорослого в ситуаціях невідомості, сприяння відчуттю захищеності, довіри до оточуючих [13, с.40];

- врахування специфічних особливостей різних видів діяльності. Обсяг і зміст діяльності дітей на кожному віковому етапі відповідає рівню й характеру психічного розвитку дитини. О.Н. Леонтьєв зазначає, що життя чи діяльність у цілому не складається механічно з окремих видів діяльності. Одні види діяльності є на даному етапі провідними і мають більше значення для подальшого розвитку особистості, інші – менше. Тому треба говорити про залежність розвитку психіки не від діяльності, а від провідної діяльності [14]. Оскільки у молодшому шкільному віці на зміну ігровій діяльності приходить навчальна, то у позаурочній діяльності вони мають поєднуватися;

- об'єднання в позаурочній діяльності дітей різного віку. Різновіковий дитячий колектив має більше потенційних можливостей щодо духовного взаємозбагачення учнів, у ньому йде природна передача соціально-морального й ігрового досвіду від старших молодшим. Зокрема Т.Мальцева, досліджуючи особливості спілкування дітей у різновікових групах, прийшла висновку, що у різновікових групах (діти віком від 6-7 до 9-10 років): активно формується досвід спілкування та спільної діяльності дитини з партнерами різного віку; поширюється практика вчителя-вихователя, що залучає учнів до пошуків раціональних способів організації життєдіяльності як старших, так і молодших учнів; забезпечується

природна робота механізму особистісного становлення через різноманітність та варіативність середовища; потребує від педагога високопрофесійного диференційованого підходу до дітей. Вчена зазначає, що основним педагогічним принципом організації спільної діяльності дітей різного віку є врахування їхніх вікових психологічних особливостей та інтересів. Молодші школяри не завжди можуть організувати себе на виконання певних завдань, не дуже цікавої для них роботи. Тому спілкування молодших школярів зі школярами старшого віку слід проводити у доступних та цікавих для наймолодших видах діяльності [13, с. 40].

Аналіз наукової літератури дає можливість зробити висновок про те, що не всі форми позаурочної роботи можна використовувати з молодшими школярами. Так, як визначила К.М. Слесик, недоцільно застосовувати наукові товариства, підготовку рефератів, конференцій через те, що вони передбачають науково-теоретичну діяльність учнів, досить високий рівень розвитку пізнавальних умінь: аналізу, узагальнення тощо. Оскільки в 1-2-х класах діти орієнтовані переважно на позицію вчителя, ще недостатньо вміють доводити свою думку, бо з прийомами аргументації більш детально знайомляться тільки в 3-4-х класах, то очевидно, що дискусії недоцільно проводити в перших двох класах початкової школи. Діти цього віку не мають достатнього обсягу знань, щоб можна було також на належному рівні проводити аукціони знань, бо це можливо за умови пониження рівня вимог до цієї форми. Щодо виступів перед класом, то другокласники, як правило, можуть підготувати невелике за обсягом повідомлення, але недостатньо розвинене вміння працювати з довідковою, енциклопедичною літературою не дає їм змоги робити це самостійно й не відображає суті такої форми. Діти цього вікового періоду ще не мають достатнього соціального досвіду, комунікативних умінь, що дозволило б їм здійснювати пошукову діяльність (квазі-дослідження) у сфері спілкування з різними людьми. До того ж, рівень розвитку пізнавальних процесів не дає змоги робити узагальнення більш чи менш самостійно. Недостатньо розвинені навички самоврядування ставлять під сумнів застосування у цих класах клубної роботи. На думку вченої, у 1-2 класах форми позакласної роботи, в яких провідну роль виконує вчитель, будуть більш доцільними [3, с. 84-85];

- організація позаурочної діяльності з опорою на дитяче самоврядування. За умов наявності у складі дитячих об'єднань старшокласників, важливою умовою удосконалення позаурочного навчально-виховного процесу є навчання активу учнів, залучених до організації роботи з молодшими школярами. У досвіді багатьох шкіл воно здійснюється як робота "шкіл" та семінари учнів-керівників дитячих гуртків і секцій тощо. Через спеціально організовану школою підготовку старших учнів до роботи з молодшими школярами у гуртках і секціях, їх якомога більше залучення до такої роботи, позаурочний навчально-виховний процес збагачується і дає користь і молодшим школярам, і старшим учням;

- зміст позаурочної діяльності повинен мати розвивально-виховну спрямованість і забезпечувати формування ключових компетенцій особистості. Тому має забезпечуватись інтеграція змісту освіти в різних видах діяльності учнів початкової ланки;

- професійне ставлення організаторів позаурочної діяльності (керівників гуртків, ансамблів, клубів тощо) до організації навчально-виховного середовища молодшого школяра у вільний від уроків час;

- залучення до позаурочної діяльності батьків. Шкільна практика знає багато випадків, коли залучення батьків до керівництва, зокрема, гуртком позитивно позначалося на його діяльності. Так, П. Корольова відзначає, що батьки можуть стати активними помічниками вчителя, оскільки володіють найрізноманітнішими професіями, цікавою інформацією, мають широкий спектр особистих інтересів, улюблених занять на дозвіллі. Завдання вчителя – добре вивчити здібності, можливості, захоплення, таланти батьків своїх учнів, щоб успішно залучати їх до позаурочної роботи в школі [15].

Найбільш поширеними формами проведення позаурочної діяльності в початковій школі є гурткова робота, шкільні клуби, інтелектуальні ігрові комплекси "Поле чудес", "Що? Де? Коли?", "Брейн-ринг", "Щасливий випадок", вікторини, турніри, конкурси, свята тощо.

У педагогічній літературі серед форм проведення позаурочної діяльності виділяється факультативне заняття, яке за сутністю організації подібне до гурткової роботи. Як факультативи, так і гуртки мають поглиблювати знання учнів з тієї чи іншої шкільної дисципліни, предмета: рідної мови, трудового навчання, фізики, математики тощо. Історичні відомості про факультативи було досліджено К.М. Слесик. Вчена виявила, що спочатку форма називалася "факультативна гурткова робота" й організовувалася з метою спеціалізації й профорієнтації старшокласників (кулінари, оператори радіостанцій тощо). З 1967 року було введено факультативні заняття сучасного типу. Ця форма не тільки виробляє стійкі й цілеспрямовані інтереси, але й готує учнів до самоосвіти і творчої діяльності після закінчення школи. К.М. Слесик дійшла висновку, що факультативні заняття, на відміну від гуртка, передбачають науково-теоретичну діяльність, тому їх використання в початкових класах є недоцільним [2, с. 69-70].

На нашу думку, факультативні заняття мають більшу навчальну спрямованість у порівнянні з гуртковою формою роботи. Тому вони мають використовуватися у варіативній частині урочного процесу, коли учням за власними інтересами надається право вибору серед різних факультативних курсів. У позаурочній діяльності доцільно ж використовувати термін "гурткова робота", оскільки за своєю сутністю він більше відповідає цілям виховання.

Проведений аналіз дозволив виявити специфічні особливості позаурочної діяльності в початковій школі, що дозволить побудувати цілісний навчально-виховний процес у загальноосвітньому навчальному закладі задля гармонійного розвитку підростаючого покоління.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Кудикіна Н.В. Ігрова діяльність молодших школярів у позаурочному навчально-виховному процесі: Монографія. / Н.В. Кудикіна. – К.: КМПУ ім. Б.Д.Грінченка, 2003. – 272с.
2. Слесик К.М. Формування умінь спілкування молодших школярів у позакласній навчально-виховній роботі: Дис. ... канд.пед.наук: 13.00.09 / К.М.Слесик. – Х., 2002. – 256с.
3. Калечиц Т.Н., Кейлина З.А. Внеклассная и внешкольная работа: Уч-метод пособие для студентов-заочников пед.институтгов / Т.Н.Калечиц, З.А.Кейлина. – М.: Просвещение, 1972. – 96с.
4. Базильчук Л.В. Організація позакласної роботи в загальноосвітній школі як педагогічна проблема / Л.В.Базильчук // Методи і засоби забезпечення інноваційності едукативного процесу в закладах освіти / Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції м.Черкаси, 24-25 квітня 2008 року. – Черкаси: Вид.від.ЧНУ імені Богдана Хмельницького, 2008. – 104с. – С.4-5.
5. Школа полного дня: Вопросы управления / Под ред. Э.Г.Костяшкина. – М.: Педагогика, 1982. – 460с.
6. Харченко Л.П. Формування у старшокласників морально-етичних основ культури спілкування у позакласній роботі / Л.П. Харченко. – Харків, 1992. – 20с.
7. Кобзар Б.С. Позакласна та позашкільна виховна робота / Б.С. Кобзар. – К.: Знання, 1973. – 46с.
8. Глухова Г.А. Позакласна робота як засіб підвищення ефективності уроку: Посібник для вчителів / Г.А.Глухова. – К.: Рад.школа, 1983. – 119 с.
9. Болотина Л.Р., Латышина Д.И. Методика внеклассной воспитательной работы в начальных классах: Учебное пособие для студентов пед. Вузов / Л.Р.Болотина, Д.И.Латішина. – М.: Просвещение, 1978. – 128 с.
10. Винниченко І.А., Марієнгоф Е.М. Система позакласної роботи у восьмирічній школі / І.А. Винниченко, Е.М. Марієнгоф. – К.: Рад.школа, 1968. – 417 с.
11. Глущенко А.Г. Внеклассная работа в начальных классах / А.Г. Глущенко. – К.: Рад.школа, 1982. – 124 с.
12. Кутьев В.О. Внеурочная деятельность / В.О. Кутьев. – М.: Просвещение, 1983. – 220с.

13. Мальцева Т. Організація спілкування молодших школярів у різновіковій групі продовженого дня / Т. Мальцева // Початкова школа. – 2012. – №3. – С.40-41.
14. Леонтьев А.Н. Проблемы развития психики / А.Н.Леонтьев. – М.: Просвещение, 1972. – 575с.
15. Корольова П. Залучення батьків до гурткової роботи // Українська родина: Науково-методичний посібник / П.Корольова. – К.: Київськ. міжрегіон. інст. удоск. вчит. ім.Б.Грінченка. – 1998. – С.319-323.

Романова И.А.

ВНЕУРОЧНАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ МЛАДШИХ ШКОЛЬНИКОВ

В статье анализируется сущность внеурочной и внеклассной деятельности, определяются особенности, задачи, условия и формы организации внеурочной деятельности в начальной школе.

Ключевые слова: внеурочная деятельность, внеклассная деятельность, начальное образование, условия организации внеурочной деятельности.

Romanova I.A.

EXTRACURRICULAR ACTIVITY OF PRIMARY SCHOOLCHILDREN

The article examines the nature of extracurricular activities, defines the features, tasks, conditions and forms of the organization extracurricular activities in elementary school.

Key words: extracurricular activities, after-school activities, primary education, conditions of the organization extracurricular activities.

УДК 378.013(147)

Тарарак Н. Г.

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ФЕНОМЕНА "ЦІННІСНІ ОРІЄНТАЦІЇ" У НАВЧАЛЬНОМУ СЕРЕДОВИЩІ

Запропонована стаття висвітлює поняття "ціннісні орієнтації" в контексті аксіологічної парадигми як методологічної основи сучасних педагогічних концепцій, що сприяють розвитку суб'єктного потенціалу особистості, організації ціннісно-орієнтаційної діяльності учасників навчального процесу вищої школи в процесі їх взаємодії в навчальному середовищі.

Ключові слова: цінність, ціннісні орієнтації, навчальне середовище, аксіологічна парадигма, педагогічна взаємодія.

Сучасний стан розвитку України, глибокі соціальні, духовні й економічні зрушення, що відбуваються на межі третього тисячоліття в країні, потребують реформування системи освіти, що має сприяти утвердженню людини як найвищої соціальної цінності, найповнішому розкриттю її здібностей, пріоритетності загальнолюдських цінностей, гармонії стосунків людини в суспільстві і навколишнього середовища.

Сьогоднішнє українське суспільство В. Васютинський характеризує як таке, яке послуговується цінностями ліберальними або соціальними "перші більшою мірою орієнтовані на сумлінну працю та співпрацю, рівність, справедливість, колективізм, соціальний захист тощо". В ситуаціях особистісної кризи або духовної кризи суспільства в цілому, людина опиняється перед необхідністю засвідчити актуальність своїх ціннісних установок, або зазнати потребу в їх корекції чи радикальній зміні. Замислюючись над сенсом життя, молода людина часто знаходить протиріччя у спектрі цінностей, якими користувалася ще донедавна. Практична реалізація завдань, визначених у Державній національній програмі "Освіта" (Україна ХХІ століття), пов'язана з оновленням педагогічних концепцій, скерованих на розвиток ціннісно-сислової сфери особистості, гуманізації стосунків між людьми.